

queitiano. El numeroso público que llenaba el amplio salón de sesiones escuchó con sumo interés y atención el tema desarrollado.

Le contestó el que es miembro de número desde el año 1951 D. Juan Gorostiaga. En su respuesta enumeró los méritos del Sr. Erquiaga.

Seguidamente se procedió al reparto de los diplomas y carnets de capacitación de profesor de lengua vasca, que se habían examinado en las distintas conmemoraciones del año. Pasan de sesenta los que tras riguroso examen han conseguido el diploma.

Por último, el Sr. Moral Echevarieta, director de la cursal de la Caja de Ahorros Vizcaína entregó el premio de poesía convocado para esta fecha a D. Victoriano Gandiaga y dos accésits a la Srta. Arantza Urretavizcaya y D. Javier Lete.

A la salida del acto el grupo folklórico "Egungentia" de Amoroto ofreció un repertorio de sus danzas.

AXULAR-EN HIZTEGIA ETA AXULAR-I GORAZARREA NAFARROAKO DIPUTAZIOAN

AXULAR - EN HIZTEGIA ETA AXULAR - I GORAZARREA

Abenduaren 13an handiriko ospatu zuen Nafarroako Diputazioak Axular-en gorazarrea.

Bi xede zituen ospaketa hunek: 1 Axular-en Hiztegiaren presentazioa egitea, egun horretan irten bait zen liburu hori kalera. Eta 2. Nafarroak ahaztuxea eduki duen bere seme ospetsuari justiziaz zor zaion gorazarrea egitea.

Egunkari eta aldizkarietan erruz azal dutako artikuluen artean, bat jaso nahi izan dugu, Euskera-n lekukotasuna geldidadin.

Oraintsu gure Aita Villasante, euskal idazle argi ta purukatuak *Axular: Mendea, Gizona, Liburua* deritzaion saiakera bikaina argitara eman zuen. Gerediaga Elkartek ihazko libururik onena bezala jo duena, noski.

Oraingoan, berriz, *Axular-en Hiztegia* delako liburu mardul ta gotorrarekin datorkigu plazara: mardula ta gotorra benetan: 673 orrialde badaramazki, gutxienez.

Axular maisua ongi ezagutu nahi duanarentzat laguntzaile apartekoa ezezik, beharrezkoa izango dela, nik uste.

Honez gero ezin hasiko gera Axularrek euskal literaturan daukan maisutza paregabea goraipatzen. Polliki asko adirazten digu Aita Villasantek berak Hiztegi honen Sarreran bertan: "Euskal literatura zaharrear gailen agiri zaigu Axular-en liburua. Begien bistakoak eta nabari-nabariak bait dira haren dohain eta balioak, bai hizkuntza aldetik eta bai idaztankera, jakitate eta euskal jite eta jeinu aldetik ere. Nabaria haren trebetasuna, gai aski goratu eta korapilotsuak erabiltzen. Nabaria itzulika jatorretan duen joritasuna. Nabaria, baita ere, erdal hizkuntzetan ernetako pasarteak euskerara itzultzeko maisutasunaz. Nabariegiak dira gauza guzti hauek. Dohain hoiekin jantzitako liburua ezin egon zitekeen izkutuan. Axular izan da euskal prosaren benetazko kreatora".

Ta euskal literatura zaharrear dugun maisu paregabe hau hobekiago ezagutzeko datorkigu, hain zuzen *Axular-en Hiztegia* jator hau. Aita Villasantek berak aitortzen digu bere xedea eta jo-muga: "Axular-en Gero-n dauden hitzen bilduma: horra hiztegiak zer nahi duen izan. Hitz bakoitzari buruz etsenplu edo esaldi batzuk aipatzen dira, eta ondoren, hitz hura aurki daitekeen beste anitz leku iragarritz, geure egitekoa hor bukatzan dugu... Baina hitz soila bere gorrian ematea, gauza guti da. Bere ingurunean murgildua atxemaiten duzunean, orduan da interesgarri. Ta berezki, hitz hortarik heldu diren modismo, itzulika eta esanmolde jator bereziei ohartzan zarenean. Guzti hori, ahal dela, eman nahiz, etsenplu ugarietz aberastu dugu hiztegia eta, aparteko modu batean, esanmolde berezi hoiem kontu ematen arduratu gara.

Nafarroako Diputazio jauregian Axular-en Hiztegiaren presentazioa eta gorazarrea. Acto de presentación del "Azular-en Hiztegia" y homenaje a Axular en el salón del Consejo Foral Administrativo del palacio de la Diputación de Navarra.

Gero-n ageri diren pertsona eta toki izen propioak ere ja-soak daude liburuan”.

Eta hortara ikasi genezake, polliki asko, *Axular* maisu handiak euskal alorretan daukan aberastasun ta maisutza harri-garria.

Bizpahiru bat hitz emango ditugu, adibidez:

SAMUR: blando, tierno frágil / mou, tendre, fragile.

“Bitiña, ahuntz-umea, gazte deiño, on da iateko, samur da, uxter da, sasoa da; ordea galtzen du adiñak.”

Zeinen egoki zehazten duen *Axular*-ek pasaporte hontan ahuntz-umearen guritasun eta biguintasuna: *samur da, uxter da, sasoa da*. Badirudi idazten bakarrik ez, baizik eta mahai baten inguruan, pozlorietan, antxumea dastatzen eta jaten ari dela bere lagunekin.

IAN: comer, devorar / manger, dévorer.

“Harra da, konzientzian barrena dagoen bekatua, eta harrak bezala, gau eta egun, hautsikitzen du, iaten du, larrutzen du.”

Bekatuak gure barnean sortzen duen kontzientziko kezka larria ez dago hobekiago ematerik: *harra bezala da, hautsikitzen du, iaten du, larrutzen du*.

Ta horrelaxe, hitzez-hitz, *Gero* deritzaion liburu guztia erantzi, eta hiztegi jator batetan zehaztua, moldatua eta kokatua eman digu Aita Villasantek: *Axular-en Hiztegia* delakoan, noski. Hitz bakoitza, erderaz eta frantsesez itzulia ematen du, gainera.

Bestalde, *Axular-en Hiztegia* hau garai eta tenore egokian datorkigu, gaurko gure hizkuntzaren egoera nahastu hontan, *Axular* handiaren maisutzak gure euskera zaharrarentzat bide jatorra bilatzen lagundu diezaigun.

Axular nafartarra izaki, jaiotzez: Urdazubi-ko herrian sortua, hain zuzen. Hala ere, lurralde haietan, mendeak zehar,

ahaztuxea iduki dute *Axular* euskal idazle gorena. Oraingo hontan, zorionez, *Axular-en Hiztegia* delako liburuaren aurkezpen ospaketa zela-ta, Nafarroako Diputazioak bere ateak zabaldu eta berealdiko gorazarre ta omena eskeini dio *Axular* bere seme prestuari. Iruineko Diputazio jauregian ospatu zen dena. Ezponda eta Irazoki Diputadu jaunak buru ziralarik, "Príncipe de Viana"-ko Zuzendari den Galbete jauna, Aita Villasante Euskaltzainburua, Joxe Mari Satrustegi, Euskaltzaindikoa, eta *Jakin* delako liburu sailaren gidari dugun Aita Intxausti eseri ziran mahaiburuan. Baziran Sara-ko eta Urdazubi-ko ordezkariak ere. Jendea, berriz, astegun zuria zelarik, abenduaren 13an noski, polliki bildu zela aitortu beharko. Diputazio Foraleko saloia bete-betea agiri zen, behintzat.

Galbete jaunak eman zion hasiera ospaketari, omenaldi hura dena *Axular* handiari eskeiniatz. Satrustegi euskal idazle prestuak, berriz, *Axular*-ek herrifolklorean utzi duen aztarren harrigarria azaldu zigun, laburkiro. Aita Intxaustik ospaketa harek zer adierazi nahi zukean erakutsi zigun guztioi, alegia: euskera *nafartarren hizkuntza* delarik, Nafarroak eginkizun haundi ta estu bat daukala gure euskara zaharraren barrutian. Iruineko Diputazioari alor hontan egiten ari den lanagatik eskerrik beroenak emanez, bukatu zuen bere saioa. Aita Villasantek, berriz, bere txanda iritxi zenean, *Axular-en Gero* deritzaion liburua aipatu ta goratu ondoren, *Axular-en Hiztegia* delakoa zertarako moldatu duen erakutsi zigun polliki-asko: *Axular-en Gero* liburu jatorra baztartzeko ez, baizik eta hobe-kiago dastatu eta jaso dezagun dena.

Azkenik Irazoki eta Ezponda Diputadu jaunak mintzatu zitzaizkigun, Nafarroak euskerarekin daukan zorra ta erantzukizun haundia gogoraziaz, eta Iruineko Diputazioaren lanera-ko borondate ona azalduaz, gainera.

Solasaldi guztiak bitara eman ziran, euskaraz ta erdaraz, noski.

Eta gorazarre bikaina, eta *Axular-en Hiztegia*-ren ospaketa jatorra atera zela, aitortu nahi nuke bertatik.

Idazlantxo hau bukatu baino lehen *Jakin* delako liburu el-

karteak ere aipamen aparteko bat merezi duela, “Aránzazu” hontatik, nik uste.

Azkenaldi hontan liburu ederrik atera du plazara. Eta hori gutxi bailitzan sail berri batekin datorkigu oraingoan: *Jakin Bide* delakoarekin. Hiztegi ta Jakintza liburuak izango dira sail hontakoak, “baina liburu sorta hau, Aita Intxaustik adierazten digunez, nornahirentzat pentsatua da: etxeko liburutegirako, ikastolarako... Euskal kultura jasoago bat nahi duen edozeinek beharko du *Jakin Bide* sorta hau”.

Ta *Axularren Hiztegia* izan dugu, hain zuzen, lehenengo fruitu mardula eta jatorra.

Ekin eta jarrai gogotik lanean.

AZTIRI

“Aránzazu”, enero 1974.